

burgerinitiatief

SLOOP DE MUUR !!

'UNDER AN OBLIGATION'

toelichting

op het Burgerinitiatief

Sloop de Muur

aan

de Tweede Kamer der Staten-Generaal

door voormalig Minister-President

Andreas van Agt

Den Haag, juni 2013

Inleiding

Graag wil ik deze presentatie inleiden met woorden van dank aan de Tweede Kamer der Staten Generaal voor de gelegenheid, mij vandaag geboden, het Burgerinitiatief "Sloop de Muur" toe te lichten. Dit initiatief wordt gedragen door vele tienduizenden kiesgerechtigde Nederlanders. Het aantal ondertekenaars gaat ver uit boven de hoeveelheid die minimaal vereist is om het initiatief ontvankelijk te maken voor bespreking in het parlement. Wil mij veroorloven hieraan als persoonlijke noot toe te voegen dat het voor mij een heel bijzondere ervaring is na ruim dertig jaar 's-Lands vergaderzaal opnieuw te betreden, nu zonder sterren en strepen en in een naar ambiance en allure gans andere locatie. Mijn beknopte toespraak zal in het teken staan van de eerbiediging en handhaving van het internationaal publiekrecht. Hierbij zullen ter sprake komen de Verenigde Naties, het Internationaal Gerechtshof, onze Grondwet alsmede de mogelijkheden tot het opleggen van sancties.

Palestina is een staat

Enkele maanden geleden, 29 november 2012, heeft de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AVVN) bij overgrote meerderheid besloten de status van Palestina in de VN te verhogen van waarnemer tot staat zonder lidmaatschap. In de aanhef van de hiertoe strekkende resolutie (GA 11317) staat:

The General Assembly "Affirms its determination to contribute to the achievement of the inalienable rights of the Palestinian people and the attainment of a peaceful settlement in the Middle East that ends the occupation that began in 1967 and fulfils the vision of two States, an independent, sovereign, democratic, contiguous and viable State of Palestine, living side by side in peace and security with Israel, on the basis of the pre-1967 borders."

Met dezelfde meerderheid van ruim tweederde had de Algemene Vergadering Palestina kunnen toelaten als lid, indien de Veiligheidsraad daartoe had geadviseerd. Palestina heeft de Veiligheidsraad hierom vergeefs verzocht. Nederland zou een belangrijke bijdrage aan het vredesproces kunnen leveren door te bevorderen dat de Algemene Vergadering advies vraagt aan het Internationaal Gerechtshof of het in casu wel noodzakelijk is dat de Veiligheidsraad zijn oordeel kenbaar maakt alvorens de Algemene Vergadering kan besliden over lidmaatschap. Van alle mandaatgebieden die eertijds in aanmerking kwamen een zelfstandige staat te worden is Palestina immers de enige waaraan dat onthouden is.

Hoe dan ook, duidelijker dan ooit tevoren staat het nu vast dat de Israelische muur grotendeels is gebouwd op het grondgebied van een staat, Palestina. Dat maakt de argumentatie van ons Burgerinitiatief nog klemmender.

Het Internationaal Gerechtshof

Tegen het plaatsen van die muur neemt ons initiatief stelling. Wij baseren ons hierbij op de uitspraak die het Internationaal Gerechtshof (IGH) op 9 juli 2004 over het bouwen van die muur heeft gedaan. Pleitbezorgers voor Israël voeren aan dat de afscheidingsbarrière in kwestie ten onrechte wordt benoemd als muur. Voor ongeveer dertig procent bestaat dat bouwsel immers uit andere materialen dan beton. Deels is de barrière een onpasseerbaar hek: prikkeldraad versperringen onder stroom, vanuit wachttorens bewaakt en door diepe grachten omzoomd. Is dat soms minder erg? Allerm minst natuurlijk, maar afgezien daarvan: deze tegenwerping is volstrekt irrelevant.

Serieuzer, op het eerste gezicht, is een ander verweer. Het zou hier slechts gaan om een raadgeving door het Hof en zoiets kun je negeren. Dit is echter een misvatting. Wanneer het Hof op verzoek van de AVVN advies uitbrengt, is de inhoud daarvan bindend wat het toepasselijke volkenrecht betreft. Zo is het ook in deze zaak gegaan. Het IGH heeft zich desverzocht in de kwestie verdiept en er in een uitvoerig beargumenteerde uitspraak uitsluitend over gegeven. Het is van essentieel belang te onderkennen dat die uitspraak de vertolking is van het in deze kwestie toepasselijke internationaal recht. Het Hof, de hoogste rechter ter wereld voor internationaal publiekrecht, houdt eenieder die horen wil voor wat dat recht over het conflict te zeggen heeft, anders gezegd: wat dwingend internationaal publiekrecht terzake gebiedt en verbiedt. Adviserend zijn slechts de aanwijzingen die het Hof geeft aan de Algemene Vergadering, de Veiligheidsraad en de lidstaten van de VN om hun wetgeving en beleid aan de gedane uitspraak aan te passen.

Laat mij enkele kernpassages uit de uitspraak van het IGH citeren:

"The construction of the wall being built by Israel, the occupying Power, in the Occupied Palestinian Territory, including in and around East Jerusalem, and its associated régime, are contrary to international law. [...] Israel is under an obligation to terminate its breaches of international law; it is under an obligation to cease forthwith the works of construction of the wall being built in the Occupied Palestinian Territory, including in

and around East Jerusalem, to dismantle forthwith the structure therein situated, and to repeal or render ineffective forthwith all legislative and regulatory acts relating thereto [...].

[...] Israel is under an obligation to make reparation for all damage caused by the construction of the wall in the Occupied Palestinian Territory, including in and around East Jerusalem.

[...] All states are under an obligation not to recognize the illegal situation resulting from the construction of the wall [...]; all States parties to the Fourth Geneva Convention [...] have in addition an obligation, while respecting the United Nations Charter and international law, to ensure compliance by Israel with international humanitarian law as embodied in that Convention."

Nadat het IGH gesproken had, is de kwestie aan de orde gesteld in de Algemene Vergadering van de VN, de instantie dus die de zaak aan het Hof had voorgelegd. Dit heeft geresulteerd in een resolutie van de Algemene Vergadering, aangenomen met 150 stemmen, op 20 juli 2004. Deze resolutie gebood Israel alsook de (andere) lidstaten van de VN te voldoen aan de verplichtingen waarop het Hof heeft gewezen.

Zoals bekend, heeft de staat Israel zich niets aangetrokken van de uitspraak van het IGH noch van de AVVN-resolutie. De bouw van de muur (barrière) is voortgezet en nog steeds gaande.

Wat in de uitspraak van het Hof vooral opvalt is de herhaaldelijk terugkerende benadrukking "Israel is under an obligation", Israel is verplicht. Maar ook wordt gezegd dat andere staten verplichting hebben, vooral die staten welke zijn aangesloten bij de Vierde Geneefse Conventie. Ook Nederland is hierbij partij (Israel zelf trouwens ook). Die aangesloten staten moeten ervoor zorgen dat de staat Israel zich aan die Conventie houdt, staat er in vierkante bewoordingen. Het internationale recht gebiedt ons dus actie te ondernemen tegen de vergrijpen die Israel pleegt tegen de genoemde Conventie. Het bouwen van de muur is een van die vergrijpen.

Waarom richt ons Burgerinitiatief zich juist hierop? Waarom niet (ook) op andere schendingen van internationaal recht zoals het bezet houden van de in 1967 veroverde gebieden – in weerwil van bindende resoluties van de VN Veiligheidsraad – en het koloniseren van bezette gebieden – zulks in strijd met het Vierde Geneefse Verdrag (art.49)? En verder de wandaden van de bezettende macht ten koste van mensenrechten, zoals het langdurig gevangen houden van Palestijnen, zelfs van kinderen, veelal zonder aanklacht of proces, het veroorzaken van een de gezondheid bedreigend tekort aan drinkwater.

Niettemin hebben wij ervoor gekozen het bouwen van de muur aan de orde te stellen omdat deze kwestie voor het IGH de kern van de uitspraak vormt.

Onze Grondwet

Het internationaal recht verplicht ons te handelen, houdt het Hof ons voor. Die verplichting wordt gekwadeerd door onze eigen Grondwet, waarop alle leden van het parlement en alle bewindslieden de eed of belofte van trouw hebben afgelegd. Artikel 90 van de Grondwet is even kernachtig als dwingend: "De regering bevordert de ontwikkeling van de internationale rechtsorde". Het veronachtzamen van ernstige schendingen van die rechtsorde, terwijl optreden mogelijk zou zijn, houdt ontrouw aan onze Grondwet in. Zolang aan Israel geen strobreed in de weg wordt gelegd, wordt de internationale rechtsorde niet bevorderd maar beschadigd. Onze regering moet in deze zaak actie nemen en ons parlement is gehouden te bewerkstelligen dat zij dit doet.

Sancties

Het IGH en de AVVN hebben zich in 2004 over de muur uitgesproken. We zijn nu negen jaren verder en de uitvoering van dit wederrechtelijke project gaat voluit door. De conclusie is onontkoombaar geworden dat de staat Israel moet worden genoodzaakt zich naar het internationaal recht te schikken.

Een ruim repertoire aan sanctiemiddelen staat ter beschikking. De meest verstrekkende sanctie zou zijn de positie van Israel in de VN aan de orde te stellen. De AVVN-resolutie van 11 mei 1949 tot toelating van Israel is immers gebaseerd op de overweging dat Israel zijn verplichtingen uit het Handvest bereid is na te komen. Dat is gebleken niet het geval te zijn.

Een optie is ook de invoering van een visumplicht voor personen met de Israelische nationaliteit. Hierbij kunnen bewoners van nederzettingen in bezet gebied, waartoe ook Oost-Jerusalem behoort, van visumverlening worden uitgesloten.

Er zijn velerlei andere sancties beschikbaar van politieke, economische en financiële aard. Tot deze categorie behoort het opschorten, geheel of ten dele, van de aanmerkelijke preferenties die Israelische exportproducten

genieten op de EU-binnenmarkt. Voorts kan de militaire samenwerking met Israël worden beëindigd. Van een verdere intensivering van de bilaterale betrekkingen met Israël kan al helemaal geen sprake meer zijn.

Besmeurd blazoen

Wij beroemen ons erop de bakermat te zijn van het internationaal recht. In ons land is de grondlegger Hugo de Groot opgestaan. Nederland heeft de Vredesconferenties van 1899 en 1907 gehuisvest. In het Haagse Vredespaleis zetelt het Internationaal Gerechtshof. Wij zijn ook het thuisland van het Permanente Hof van Arbitrage, het Internationaal Strafhof, het Joegoslavië-Tribunaal en meer, inderdaad het zenuwcentrum van het internationaal recht.

Helaas besmeuren wij deze reputatie door ons gedrag in kwesties waarin dat recht op het spel staat. Voor ons beleid inzake Israël/Palestina geldt dat in bijzondere mate. Tegen het wangedrag van bezetter Israël hebben wij in de voorbije jaren geen stelling genomen en in bijeenkomsten van de Europese Unie hebben Nederlandse ministers zich beijverd te verhinderen dat Israël daar op de korrel wordt genomen. Het vorige kabinet heeft zelfs initiatieven genomen tot verinniging van de bilaterale samenwerking met Israël. Dit is wel het tegendeel van wat er moet gebeuren. We moeten niet aanmoedigen maar ontmoedigen, niet belonen maar tuchtigen.

Kentering van de publieke opinie

De staat Israël heeft vanaf zijn oprichting in 1948 de steun gehad en de sympathie van het overgrote deel van het Nederlandse volk. Zelf ben ik ook heel lang supporter geweest. Die gevoelens van verknochtheid zijn, met name in de jaren na de eeuwwisseling, in toenemende mate geërodeerd. Bij menigeeen heeft genegenheid plaats gemaakt voor teleurstelling, niet zelden verontwaardiging. In april 2010 heeft United Civilians for Peace een opinieonderzoek laten uitvoeren. Volgens het rapport van de marktonderzoekorganisatie Synovate vond 50% van het Nederlandse volk dat de regering druk moet zetten op Israël om de nederzettingen op de westelijke Jordanoever te ontruimen. Twee op de drie Nederlanders (67%) vinden de bouw van de scheidingsmuur onaanvaardbaar.

Zo was het ongeveer drie jaar geleden. Aan geen oplettende beschouwer kan het ontgaan zijn hoezeer de staat Israël sindsdien verder uit de gunst van het electoraat is geraakt. Wanneer regering en parlement in Nederland eindelijk hun stem tegen Israël verheffen, doet de representatieve democratie zich waarlijk gelden.

bijlage

De regering bevordert de ontwikkeling van het internationaal recht. de Grondwet, art. 90

SANCTIES opleggen aan Israël

POLITIEKE UITVLUCHTEN

<i>De realiteit is nu eenmaal, dat het recht van de sterkste altijd wint.</i>	Dat klopt: zie de ravage die Israël in Palestina en Libanon heeft aangericht, en nog aanricht. Maar nu is het internationaal recht aan het woord.
<i>Naïef te geloven dat internationaal recht geschillen zal beslechten</i>	Naïef te geloven dat de toekomst beter zal zijn zonder het internationaal recht.
<i>Als parlementariër heb ik het recht en de plicht om mijn eigen interpretatie te geven van de Grondwet.</i>	Dat is in zijn algemeenheid wellicht juist, maar er zijn beperkingen. Uw voorgangers hebben dat recht al gebruikt. Vervolgens hebben zij verdragen goedgekeurd. Deze binden nu u en ons. Uw beurt is voorbij.
<i>Politiek belang kan sterker zijn dan het internationaal recht</i>	Dat is de bijl aan de wortels van de Verenigde Naties. [reactie van Willibrord Davids op commentaar n.a.v. rapport Nederlandse politieke steun aan Irakoorlog]
<i>Ik geloof in de Bijbel. Daarom is er een eeuwige band met Israël, ook in de politiek. Het ongedeelde Jeruzalem, Judea en Samaria zijn van Israël.</i>	Nog afgezien van de aldus afgegeven vrijbrief aan Israël voor het begaan van misdaden, de Grondwet, art. 6, zegt: u mag geloven wat u wilt, onder de voorwaarde dat dit binnen de wet gebeurt. Op grond van art. 94, staat u buiten de wet [Uitspraak Internationaal Gerechtshof, 09-07-2004]
<i>Daarvoor bestaat geen meerderheid</i>	Onbelangrijk. De Grondwet verplicht u de ontwikkeling van het internationaal recht te bevorderen en u aan het internationaal recht te houden
<i>Wij zijn niet van plan politieke zelfmoord te plegen</i>	U wilt toch niet behoren bij die partijen, die de Grondwet en het internationaal recht aan hun laars lappen?
<i>Daarvoor moet eerst een politieke coalitie worden gevormd.</i>	Onbelangrijk. Een coalitie is weliswaar gewenst, maar de Grondwet verplicht u de ontwikkeling van het internationaal recht te bevorderen en u aan het internationaal recht te houden.
<i>Naast het internationaal recht, kan ik mijn eigen overwegingen maken</i>	Verdragen en andere instrumenten van internationaal recht vormen dwingend recht ("Hard Law"). Wanneer eigen rechtertje wordt gespeeld, worden het internationaal recht en de Verenigde Naties ondermijnd
<i>Dat kost mij kiezers.</i>	U dient hen ervan te overtuigen dat u geen optie heeft dan uw ambtseed te volgen. Uw eventueel verlies hebt u te nemen. Uw winst mag u incasseren.
<i>Daarvoor bestaat onder de Nederlandse kiezers geen meerderheid</i>	Onderzoek van United Civilians for Peace (UCP) van april 2010 wees uit dat een meerderheid, 54%, voor het disciplineren van Israël is. Bovendien heeft u op grond van uw ambtseed geen optie dan het internationaal recht te honoreren.
<i>Judea en Samaria</i>	Wie doet alsof deze gebieden Israëlsch zouden zijn, leeft wel erg op gespannen voet met zijn ambtseed. [IGH, uitspraak 09-07-2004; AVVN, toelating Palestina tot VN als Staat, niet lid, 29-11--2012]
<i>De Palestijnen hebben al een staat: Jordanië</i>	Etnische zuivering is een misdaad van het ergste soort. Het aanzetten tot etnische zuivering is in strijd met de ambtseed.